
Euroopa Liidu kohtuasjade kokkuvõte juuni 2018

Kohtuasjad, kus Eesti on esitanud seisukoha:

- **C-421/17:** Polfarmex (eelotsus – kaubatarne, kinnisasja üleminek aktsiaseltsilt aktsionärile)
- **C-15/16:** Baumeister (eelotsus – finantsjärelevalveasutuste ametisaladuse hoidmise kohustuse ulatus)
- **C-435/17:** Mardi talu (kohtujuristi ettepanek – maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude ulatus, kivikalme säilitamise kohustus)

Olulisemad EL Kohtu lahendid ja kohtujuristi ettepanekud:

- **C-210/16:** Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein (eelotsus – Facebooki administraatori vastutus)
- **C-673/16:** Coman jt (eelotsus – samasooliste abielu tunnustamine)
- **C-480/16:** Fidelity Funds (eelotsus – maksuvabastus, residentsus)
- **C-451/16:** MB (eelotsus – soovahetus, riiklik pensioniskeem, sooline diskrimineerimine)
- **C-216/18 PPU:** Minister for Justice and Equality (kohtujuristi ettepanek – kohtusüsteemi puudused, ilmselge õigusemõistmisest ilmajätmise tegelik oht)

Kohtuasjad, kus Eesti on esitanud seisukoha:

C-421/17: Polfarmex (eelotsus – kaubatarne, kinnisasja üleminek aktsiaseltsilt aktsionärile)

Euroopa Kohtu otsus, 13. juunil 2018

Poola äriühing Polfarmex kaalus kontserni ümberkujundamist aktsiate tühistamise teel. Aktsiad kuulusid Spolka zo.o-le, kes pidi saama tasuna aktsiate tühistamise eest hoonetega kinnistu. Üleantava vara väärtus vastas tühistatud aktsiatele langeva netovara väärtusele. Poola rahandusminister leidis, et selline tehing on vara üleminek tasu eest, mida maksustatakse käibemaksuga. Polfarmex oli seisukohal, et ta ei tegutse käibemaksukohustuslasena oma majandustegevuse raames aktsiate tühistamise etapis ega ka tühistatud aktsiate eest mitterahalise soorituse tegemise teel tasu maksmise etapis, mistõttu kumbki neist toimingutest ei too kaasa käibemaksukohustuse tekkimist. Poola kõrgem halduskohus esitas Euroopa Kohtule küsimuse, kas sellist tehingut, kus aktsiate tühistamise eest antakse aktsionärile kinnisvara, käsitatakse kaubatarne tasu eest direktiivi 2006/112/EÜ (käibemaksudirektiiv) kohaselt.

Esmalt märkis kohus samamoodi kui Eesti, et tehingut saab üldjuhul käibemaksuga maksustada vaid siis, kui toimub maksukohustuslasele, kes sellena tegutseb, kuuluva omandiõiguse üleminek tasu eest. Põhikohtuasjas on selge, et Polfarmexi ja tema aktsionäri vahelise tehingu tulemusel läks kinnisasja omandi õigus üle ja teiseks, et Polfarmex on maksukohustuslane. Kohus leidis ka, et tegemist oli kahtlemata omandiõiguse üleminekuga „tasu eest“, kuna kinnisasjade üleandja ja nende saaja vahel oli õigussuhe, kus omandiõigus anti üle vastutasuna aktsiate eest. Tasu vastas oma majanduslikult väärtuselt kauba saaja tarnitud tegelikule väärtusele.

Kohus märkis, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kontrollida, kas tehing toimus „majandustegevuse“ käigus. Kohus meenutas, et mõiste „majandustegevus“ on käibemaksudirektiivi kohaselt väga lai mõiste. Sellega on hõlmatud tegevus, mis on kestav ja kui seda osutatakse tasu eest, mille saab toimingut sooritaja ning oluline ei ole selle tehingu eesmärk või tulem.

Kokkuvõttes leidis seega kohus samamoodi kui Eesti, et kinnisasjade omandiõiguse üleminek aktsiaseltsilt ühele oma aktsionäridest, selliselt, et see oli vastutasuks aktsiate tühistamise eest, on käibemaksuga maksustatav kaubatarne, kui kinnisasja kasutati selle aktsiaseltsi majandustegevuse raames.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-15/16: Baumeister (eelotsus – finantsjärelevalveasutuste ametisaladuse hoidmise kohustuse ulatus)

Euroopa Kohtu otsus, 19. juunil 2018

Kaebaja on investor, kes kannatas kahju Phoenix Kapitaldienst GmbH petturliku tegevuse tõttu. Kaebaja soovis tutvuda Saksamaa föderaalse finantsinspeksiooni dokumentidega, mis koguti seoses Phoenix Kapitaldienst GmbH üle tehtud järelevalvega. Saksa kohus esitas eelotsusetaotluse, milles palus Euroopa Kohtul tõlgendada direktiivi 2004/39/EÜ (finantsinstrumentide turgude kohta) mõistet „ametisaladus“.

Euroopa Kohus leidis erinevalt Eestist, et kogu teavet, mille järelevalveasutus on järelevalvemenetluse käigus saanud või kogunud, ei saa pidada konfidentsiaalseks. Kohus märkis, et kuna direktiivi 2004/39/EÜ artiklis 54 kasutatakse mõistet „konfidentsiaalne informatsioon“, siis tuleb seda eristada lihtsalt „informatsioonist“, mis on pädevate asutuste käsutuses. Kohus kinnitas, et ametisaladuse hoidmine kui üldreegel on vajalik üldise huvi kaitseks, milleks on liidu finantsturgude toimimine. Kohus leidis, et ei direktiivi sõnastusest, kontekstist ega eesmärkidest ei saa aga järeldada, et kogu teavet ning kõiki järelevalvetoimikus sisalduvaid järelevalveasutuse avaldusi, sealhulgas kirjavahetust muude ametiasutustega, tuleb tingimata pidada konfidentsiaalseks. Üldine konfidentsiaalse teabe avalikustamise **keeld hõlmab vaid pädevate asutuste valduses olevat teavet, mis ei ole avalik ja mille avalikustamine võib kahjustada informatsiooni esitanud füüsilise või juriidilise isiku või kolmanda isiku huve või investeerimisühingute tegevuse kontrollisüsteemi nõuetekohast toimimist.**

Seejärel märkis kohus samamoodi kui Eesti, et direktiiv 2004/39/EÜ seab siiski ranged piirid konfidentsiaalse teabe avalikustamiseks ning direktiivi eesmärk ei ole anda üldsusele õigust tutvuda pädevate asutuste valduses oleva teabega, kusjuures eristada tuleb ametisaladuse ja ärisaladuse kaitse eesmärgi ja sisu. Nimelt on **direktiivi artiklis 54 kehtestatud ammendav loetelu olukordadest, kus võib konfidentsiaalset teavet avalikustada**, seega saab avalikustamine toimuda vaid neil ammendavalt loetletud juhtudel.

Euroopa Kohus leidis erinevalt Eestist, et konfidentsiaalsuse hindamisel tuleb arvesse võtta aega, mil tehti taotlus andmete avalikustamiseks, seega teatud aja pärast võib teave lakata olemast konfidentsiaalne. Kohus märkis, et **tuleb hinnata teavet avalikustamise taotluse läbivaatamise ajal ja oluline ei ole see, kuidas teavet määratleti asutusele edastamise ajal.**

Lõpuks märkis kohus, et ärisaladuse osas kehtib eeldus, et kui see teave on vanem kui viis aastat, siis peetakse seda üldiselt aja möödumise tõttu vananenuks. Seda tuleb arvestada ka teabe hindamisel direktiivi 2004/39/EÜ artikli 54 kontekstis. Siiski **ei saa sama lähenemist kasutada pädevate asutuste valduses oleva teabe kohta, mille konfidentsiaalsust võib põhjendada muude põhjustega kui nende tähtsus asjaomaste äriühingute ärialase seisundi jaoks**, näiteks eelkõige teave pädevate asutuste järelevalvemeetodite ja -strateegia kohta.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-435/17: Mardi talu (kohtujuristi ettepanek – maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõude ulatus, kivikalme säilitamise kohustus)

Kohtujuristi ettepanek, 7. juunil 2018

Põhikohtuasja kaebaja Argo Kalda Mardi talu taotles 2016. a ühtset pindalatoetust ning kliimat ja keskkonda säästvat põllumajandustavade toetust. Taotluses oli märgitud, et kaebaja valduses on maastikuelement, mida tuleb säilitada. Novembris 2016 selgus Põllumajanduse

Registrite ja Informatsiooni Ameti (*PRIA*) kontrolli tulemusena, et maastikuelement oli rikutud ehk kivikalme (arheoloogiamälestis) kivid olid teisaldatud põllu serva. Kuivõrd kaebaja oli sellega rikkunud maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis (*HPK*) hoidmise nõudeid, vähendati toetust 3%. Kaebaja vaidlustas toetuse vähendamise, leides, et kivikalme ei asunud põllumajandusmaal, vaid põllumassiivi servas. *PRIA* märkis vastuseks, et *HPK* hoidmise nõudeid tuleb täita kogu põllumajanduslikul maal (sh maal, millele toetust ei taotleta).

Tartu Halduskohus esitas eelotsusetaotluse, milles küsis, kas viidatud toetuste taotlejale kehtestatud nõue säilitada kivikalmeid on kooskõlas määrusega (EL) nr 1306/2013 (ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta). Lisaks küsis halduskohus, kas maa *HPK* hoidmise kohustust peab järgima üksnes põllumajandusmaal, millele konkreetselt toetust taotletakse.

Kohtujurist leidis samamoodi kui Eesti, et määruse nr 1306/2013 tähenduses „maastikule iseloomulike elementidena“ võib liikmesriik sätestada kivikalme säilitamise kohustuse, niivõrd kui see nõue aitab kaasa selliste mälestiste kui maastikule iseloomulike vormide säilitamisele või vajaduse korral elupaikade halvenemise ärahoidmisele. Kuna kivikalmete hõlmamine maa *HPK* hoidmise standarditesse on liidu õigusega kooskõlas, siis on kooskõlas ka abi kogusumma vähendamine.

Kohtujurist märkis, et maa *HPK* hoidmise standardeid ei ole terviklikult liidu õiguses määratletud. Samuti ei ole nõutud, et maa hea keskkonnaseisund oleks seotud ainult üksi bioloogilise keskkonna ökosüsteemiga. **Järelikult võivad kehtida ka puht esteetilised kaalutlused või kultuurilise või ajaloolise väärtusega objektide säilitamise eesmärk selleks, et maa-ala üldiselt heas seisundis hoida.** Kuna liikmesriikidel on lai kaalutlusruum, siis järelikult võivad nad kehtestada oma kultuuripärandiga seotud nõudeid, niivõrd kui need nõuded puudutavad maa *HPK*d. Kohtujurist selgitas, et mõistet „keskkond“ ei tule siin käsitleda kitsalt, ainult põllumajandustegevuse vahetu bioloogilise keskkonna tähenduses. Maastikule iseloomulikud vormid on maapaikkondade lahutamatu osa ja nende säilitamine võib olla osa nõuetele vastavusega seotud kohustustest, mille täitmist võib põllumajandustootjalt nõuda vastutasuks liidu eelarvest saadavate otsetoetuste eest.

Teisele küsimusele vastas kohtujurist **samamoodi kui Eesti, et toetusesaaja peab järgima *HPK* hoidmise nõudeid kogu oma põllumajanduslikus majapidamises, mitte üksnes sellel põllumajandusmaal, millele toetus taotletakse.**

Kohtujurist märkis, et oluline on toetusesaaja tegevus kogu põllumajandusliku majapidamise suhtes. Kohtujurist põhjendas seda muuhulgas asjaoluga, et on raske õigustada avaliku sektori raha maksmist põllumajandustootjatele otsetoetusteks teatavate maatükkide tarvis, mis on nende üldise põllumajandusliku majapidamise osa, ja samas lubada seda, et teistel maatükkidel, mida põllumajanduse otstarbel ei kasutata, toimub keskkonda kahjustav tegevus.

Kohtujurist täpsustas, et seda järeldust ei mõjuta ka asjaolu, et kivikalme asus põllu servas. **Kui lähtuda eeldusest, et oluline on vaid põllumassiivil toimuv, siis oleks võimalik süsteemi ebaausalt ära kasutada.** Nimelt saaks teadlikult esimesel aastal muinsuskaitsealuse tüki põllumassiivist välja jätta, muinsuskaitsealase objekti ära hävitada, ning järgmisel aastal selle ala võrra oma põllumassiivi pindala suurendada. Järelikult pidi kaebaja täitma nõudeid ka sellisel maatükil, mida ei olnud põllumassiivi sisse arvestatud ja mida ei haritud.

Kohtujuristi ettepanek on kättesaadav [siit](#).

Euroopa Kohus ei ole otsuse tegemisel seotud kohtujuristi ettepanekuga.

Olulisemad EL Kohtu lahendid ja kohtujuristi ettepanekud:

C-210/16: Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein (eelotsus – Facebooki administraatori vastutus)

Euroopa Kohtu otsus, 5. juunil 2018

Schleswig-Holsteini liidumaa piirkondlik andmekaitseasutus tegi korralduse inaktiveerida Wirtschaftsakademie Facebooki fännileht, sest Wirtschaftsakademie ega Facebook ei teavitanud fännilehe külastajaid, et viimane kogub küpsiste abil nende isikuandmeid ning seejärel töötleb neid. Wirtschaftsakademie esitas otsuse peale vaide, milles väitis, et ettevõtte ei ole andmekaitseõiguse järgi vastutav Facebooki poolt kogutud ja töödeldud isikuandmete eest. Saksamaa kõrgeim halduskohus esitas Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse, kus küsis, kas fännilehe haldajat saab direktiivi 95/46 (üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel) mõttes lugeda isikuandmete eest vastutavaks põhjusel, et ta on valinud oma info edastamiseks just selle suhtlusvõrgustiku.

Kohus leidis, et **fännilehe administraator vastutab koos Facebookiga fännilehe külastajate isikuandmete töötlemise eest**. Vastutava töötleja all peetakse silmas üksust, kes määrab üksi või koos teistega kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgi ja vahendi ning kelle suhtes kohaldub seega andmekaitse regulatsioon. Kuna Facebooki **fännilehe haldaja määrab kasutajastatistika koostamise kriteeriumid ja piiritleb isikute kategooriad**, kelle andmeid Facebook töötleb, **määrab ta oma külastajate isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid**.

Kuigi fännilehe haldaja saab kogutud andmete kasutajastatistikat ainult anonüümsel kujul, ei muuda see tõsiasja, et selle statistika koostamine põhineb külastajate isikuandmete kogumisel Facebooki poolt. Samuti **ei ole nõutav, et igal kaasvastutajal oleks juurdepääs töödeldavatele isikuandmetele**. Asjaolu, et fännilehe haldaja kasutab Facebooki, eesmärgiga saada kasu selle juurde kuuluvatest teenustest, ei vabasta teda isikuandmete kaitse kohustustest.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-673/16: Coman jt (eelotsus – samasooliste abielu tunnustamine)

Euroopa Kohtu otsus, 5. juunil 2018

R. Coman, kellel on Rumeenia ja Ameerika topeltkodakondsus, abiellus Brüsselis temaga samast soost Ameerika kodaniku R. Hamiltoniga. Coman ja Hamilton pöördusid Rumeenia sisserände peainspeksiooni poole küsimusega, millistel tingimustel võib Hamilton Comani pereliikmena elada Rumeenias kauem kui kolm kuud. Inspeksioon vastas, et kuna Rumeenia tsiviilseadustik ei tunnusta samasooliste isikute abielu, ei kohaldu Hamiltonile direktiivist 2004/38/EÜ (Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigus liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil) tulev õigus saada liikmesriigi kodaniku abikaasana liikmesriigis elamisõigus. Coman esitas inspeksiooni otsuse peale kaebuse, milles tõi välja, et tegemist on diskrimineerimisega ning tema õigust liidus vabalt liikuda on piiratud. Rumeenia konstitutsioonikohus esitas Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse, kus küsis, kas liikmesriigil on

direktiivi järgi õigus keelduda andmast tuletatud elamisõigust kolmanda riigi kodanikule, kui liikmesriik ei tunnusta samasooliste isikute vahelist abielu.

Kohus leidis, et liikmesriik ei tohi keelduda andmast tuletatud elamisõigust kolmanda riigi kodanikule, kes on teises liikmesriigis seaduslikult liidu kodanikuga abiellunud põhjendusel, et riik ei tunnusta samasooliste isikute abielu. Liikmesriik ei ole kohustatud oma riigisisese õiguses ette nägema samasooliste isikute abielu, vaid peab ainult tunnustama niisuguseid abielusid, mis on sõlmitud seaduslikult mõnes teises liikmesriigis. **Abielu tunnustamise eesmärk on, et kõnealused isikud saaksid teostada oma õigusi, mis tulevad liidu õigusest.** Liikmesriigi kohustus tunnustada samasooliste abielu eesmärgiga anda kolmanda riigi kodanikule tuletatud elamisõigus ei riku asjaomase liikmesriigi rahvuslikku identiteeti ega ohusta tema avalikku korda.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-480/16: Fidelity Funds (eelotsus – maksuvabastus, residentsus)

Euroopa Kohtu otsus, 21. juunil 2018

Põhikohtuasjade kaebajad on eurofondid, registrijärgse asukohaga Ühendkuningriigis ja Luksemburgis. Nad investeerisid Taanis asuvatesse äriühingutesse. Kaebajad esitasid riigisisesele kohtule nõuded Taanis asuvate äriühingute makstud dividendidelt kinni peetud maksu tagastamiseks. Kaebajad väitsid, et erinevalt mitteresidendist eurofondidest võivad Taani residentid eurofondid saada kinnipeetava maksu vabastuse. Maksuvabastuse saamiseks on seatud kaks tingimust: asjaomane eurofond peab olema Taani resident ning ta peab oma tulud arvutama ja deklareerima Taani maksuõigusnormide järgi. Kaebajad leidsid, et mitteresidendist eurofondil on seatud tingimusi väga raske või võimatu täita. Eelotsuse esitanud Taani kohus küsis, kas kapitali vaba liikumisega on kooskõlas selline Taani õigusnorm.

Euroopa Kohus leidis, et kohaldades mitteresidendist eurofondidele makstavate dividendide suhtes kinnipeetavat maksu ja andes võimaluse saada kinnipeetava maksu vabastus üksnes residentid eurofondidele, maksustatakse mitteresidendist eurofonde ebasoodsamalt. **Taolised riigisisese õigusnormid kujutavad endast kapitali vaba liikumise piirangut.** Selline piirang on lubatud vaid siis, kui see on põhjendatud ülekaaluka üldise huviga seotud põhjustel, see on sobiv taotletava eesmärgi saavutamiseks ega lähe kaugemale sellest, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik. Järgnevalt analüüsis kohus, kas piirangut võiks õigustada maksustamispädevuse tasakaalustatud jaotuse tagamine või Taani maksustamissüsteemi ühtsuse säilitamine.

Kohus märkis, et **kui liikmesriik ei maksusta residentid eurofonde riigisisesele saadud dividendide osas, ei ole liikmesriikidevahelise maksustamispädevuse tasakaalustatud jaotuse tagamise vajadusele võimalik tugineda**, et põhjendada tulu saavate mitteresidendist eurofondide maksustamist. Asjaolu, et dividendide maksustamine on viidud residentid eurofondide aktsionäride tasandile, ei õigusta piirangut.

Teiseks leidis kohus, et **maksustamissüsteemi ühtsuse säilitamise vajadus võib õigustada põhivabadusi piiravat regulatsiooni.** Selleks peab aga olema tõendatud otsene seos asjakohase

maksusoodustuse ja soodustust tasakaalustava konkreetse maksu vahel ning otsest seost tuleb hinnata lähtuvalt õigusnormide eesmärgist. Vastav otsene seos maksusoodustuse ja tasakaalustava maksu vahel oli kohtu arvates olemas. Edasi analüüsis kohus piirangu vajalikkust. Kohus leidis analüüsi tulemusena, et on olemas ka vähem piiravam meede, **mistõttu põhikohtuasjas olevat piirangut ei saa põhjendada vajadusega säilitada maksustamissüsteemi ühtsus.**

Kokkuvõttes leidis kohus, et Taani riigisisised õigusnormid, mis näevad ette mitteresidendist eurofondide maksustamise, kes on investeerinud Taani äriühingutesse, on vastuolus kapitali vaba liikumise põhimõttega.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-451/16: MB (eelotsus – soovahetus, riiklik pensioniskeem, sooline diskrimineerimine)

Euroopa Kohtu otsus, 26. juunil 2018

MB sündis meessoost isikuna ning abiellus 1974. aastal naisega. 1995. aastal tehti talle soovahetusoperatsioon, kuid tal puudus soo muutumist dokumenteeriv lõplik sootunnistus. Muudetud sootunnistuse väljaandmise eelduseks oli abielu kehtetuks tunnistamine, mida MB ja tema abikaasa ei soovinud teha usulistel põhjustel. MB esitas taotluse saada riikliku vanaduspensioni. Tema taotlus jäeti rahuldamata, kuna lõpliku sootunnistuse puudumise tõttu ei saa MB-d naiseks lugeda. MB esitas selle otsuse peale kaebuse, mis jäeti rahuldamata. Eelotsusetaotluse esitanud Ühendkuningriigi kohus küsis, kas tingimus, et lisaks muudele kriteeriumitele ei tohi sugu vahetanud isik olla abielus, on sotsiaalkindlustuse valdkonnas kooskõlas soolise diskrimineerimise keeluga, mis on sätestatud direktiivis 79/7/EMÜ.

Euroopa Kohus leidis, et perekonnaseisu ning soovahetuse õigusliku tunnustamise valdkonnas peavad liikmesriigid oma pädevust teostades järgima liidu õigust, sh diskrimineerimiskeelu põhimõtet. Sooline diskrimineerimiskeeld tähendab, et isikut ei tohi soo tõttu kohelda halvemini kui teist isikut samalaadses olukorras. Riigisisese õiguse kohaselt sõltus vanaduspensioni saamine lisaks soole, mis on omandatud, ka enne soovahetust sõlmitud abielu kehtivusest. Viimati nimetatud tingimust ei kohaldata sünnijärgse soo säilitanud ning abielus olevate isikute suhtes, mistõttu leidis kohus, et **sugu vahetanud isikut koheldakse ebasoodsamalt. Seejuures tuleb isikuid, kes on pika aja jooksul elanud teisest soost isikuna kui neile sündimisel määratud sugu ja kes on läbinud soovahetusoperatsiooni, käsitada kui sugu vahetanud isikuid direktiivi mõttes.**

Teiseks analüüsis kohus, kas pärast abiellumist sugu vahetanud isiku olukord on samalaadne oma sünnijärgse soo säilitanud ja abielus oleva isiku olukorraga. Kohus juhtis tähelepanu sellele, et **olukordade samalaadsust ei tule hinnata mitte üldiselt ja abstraktselt, vaid konkreetselt.** Arvesse tuleb võtta kõiki asjaolusid, mis neid olukordi iseloomustavad, ning lähtuda eristamise kehtestanud riigisiseste õigusnormide esemest ja eesmärgist. Samuti tuleb arvestada selle valdkonna põhimõtteid ja eesmarke, kuhu need riigisisised õigusnormid kuuluvad. Neid analüüsid leidis kohus, et **pärast abiellumist sugu vahetanud isiku olukord on samalaadne oma sünnijärgse soo säilitanud ja abielus oleva isiku olukorraga,** kuna riiklik pensioniskeem toetab vanaduse korral isikut vastavalt töötamise ajal tehtud sissemaksetele, sõltumata tema perekonnaseisust.

Kokkuvõttes leidis kohus, et abielu kehtetuks tunnistamist ei saa nõuda vanaduspensioni saamise eeldusena.

Kohtuotsus on kättesaadav [siit](#).

C-216/18 PPU: Minister for Justice and Equality (kohtujuristi ettepanek – kohtusüsteemi puudused, ilmselge õigusemõistmisest ilmajätmise tegelik oht)

Kohtujuristi ettepanek, 28. juunil 2018

Poola kohtud on teinud vastutaja L.Mi kohta raamotsuse 2002/584/JSK (Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta) alusel kolm vahistamismäärust. L.M peeti nende määruste alusel Irimaal kinni. Ta väidab, et Poola kohtusüsteemi reformide tõttu, ei võimaldata talle seal õiglast kohtulikku arutamist ja seetõttu ei tohiks Iiri kohus teda Poola õigusasutustele välja anda. Iirimaa kohus leidis, et Poolas viimase kahe aasta jooksul tehtud kohtusüsteemi muudatused rikuvad õigusriigi põhimõtet, mistõttu ei ole seal enam tagatud kohtuvõimu sõltumatus ja kooskõla Poola põhiseadusega. Lisaks on Iiri kohus seisukohal, et kuna puudused on süsteemsed, ei saa vahistamismääruse teinud õigusasutus anda mingit tagatist, mis võiks L.Mi ähvardavat ohtu välistada. Neil asjaoludel soovis Iirimaa kohus teada, et kas selleks, et vahistamismäärust täitev õigusasutus oleks kohustatud määruse täitmist edasi lükkama piisab sellest, kui ta tuvastab, et selle teinud liikmesriigi kohtusüsteemide puuduste tõttu esineb tegelik õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele rikkumise oht või peab ta ka veenduma, et tagaotsitav satub sellisesse ohtu. Samuti soovib kohus teada, millise teabe ja tagatised peab määrust täitev õigusasutus vajaduse korral selle esitanud õigusasutuselt hankima, et niisugust ohtu välistada.

Kohtujurist leidis, et kuna L.Mi üleandmine sõltub kohtu vastusest, siis ei ole tegemist oletusliku küsimusega. **Samas ta rõhutas, et Euroopa Kohtult küsitakse õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele rikkumise tagajärgede, mitte õigusriigi väärtuse rikkumise tagajärgede kohta ning tuleb eristada ELL artiklis 7 ette nähtud menetlust sellest, mida teeb vahistamismäärust täitev õigusasutus.** Viimase kohustus on hinnata, kas on olemas reaalne oht, et süüdistatava suhtes rikutakse õiglast kohtumenetlust.

Kohtujurist selgitas, et kohtu alla andmiseks tehtud Euroopa vahistamismääruse suhtes peab kehtima sama nõue, mis karistuse täitmisele pööramiseks tehtud vahistamismääruste suhtes ehk **nende täitmine eeldab, et menetlus toimub määruse teinud liikmesriigis sõltumatus ja erapooletus kohtus.** Siinjuures ta rõhutas, et kuna määruse täitmist eeldatakse, siis selle edasilükkamiseks ei piisa, kui määruse teinud liikmesriigis esineb EL põhiõiguste harta artikli 47 teise lõigu (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele) rikkumise oht. **Peab esinema ilmselge õigusemõistmisest ilmajätmise tegelik oht.** Sellise absoluutse õiguse nagu ebainimliku või alandava kohtlemise keelu puhul piisab täitmise edasilükkamiseks sellest, et esineb tegelik oht, seevastu õiguse puhul, mis ei ole absoluutne, nagu õigus õiglasele kohtulikule arutamisele, tohib täitmise edasi lükata üksnes siis, kui rikkumise tegelik oht puudutab selle õiguse olemuslikku sisu.

Samuti analüüsis kohtujurist, kas vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtute sõltumatuse puudumist võib käsitleda ilmselge õigusemõistmisest ilmajätmisena. Varasemale

kohtupraktikale tuginedes oli ta seisukohal, et **ei saa välistada, et määruse teinud liikmesriigi kohtute sõltumatus puudumine võiks põhimõtteliselt olla ilmselge õigusemõistmisest ilmajätmine**. Seda aga üksnes siis, kui see on nii raske, et see taandab kohtumenetluse õigluse olematuks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab hindama, kas käesoleval juhul on väidetav Poola kohtute sõltumatus puudumine nii raske, et see taandab kohtumenetluse õigluse olematuks ja on seetõttu ilmselge õigusemõistmisest ilmajätmine. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab tuginema **objektiivsetele, usaldusväärsetele, täpsetele ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmetele kinnipidamistingimuste kohta määruse teinud liikmesriigis, mis näitavad, millised on Poola kohtusüsteemi puudused tegelikult**. Siinkohal võib arvesse võtta komisjoni põhjendatud ettepanekut, nagu ka Veneetsia komisjoni arvamusi tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus hangib teavet olude edasise kujunemise kohta Poolas pärast nende dokumentide koostamist. PL kohtute sõltumatus on nii puudulik, et see reaalselt ja tõsiselt mõjutab õiglast kohtupidamist

Kohtujurist selgitas, et lisaks sellele, et tuvastatakse, et määruse teinud liikmesriigi puuduste tõttu esineb ilmselge õigusemõistmisest ilmajätmise tegelik oht, **tuleb kindlaks teha, et see esineb ka asjaomase isiku puhul**. Isegi kui oletada, et Poolas on kohtusüsteemi reformide tõttu ilmselge õigusemõistmise ilmajätmise tegelik oht, **ei saa järeldada, et ükski Poola kohus ei ole võimeline mis tahes asja arutama kooskõlas EL põhiõiguste harta artikli 47 teise lõiguga**. Sellise ohu tõendamiskoormis lasub asjaomasel isikul, kes peab näitama, et on mõjuvaid põhjuseid arvata, et see oht on tema suhtes olemas. Kohtujurist nentis, et kontrollima peaks, kas tegemist on poliitilise vastasega või ta kuulub sotsiaal- või rahvusrühma, mida diskrimineeritakse. Samuti, kas süütegu on poliitilist laadi või kas võimuesindajad on teinud avalikke avaldusi süüteo või karistuse kohta.

Teise eelotsuseküsimuse puhul kohtujurist leidis, et vahistamismäärust täitev õigusasutus peab kasutama raamotsuse 2002/584 artikli 15 lõikes 2 pakutud võimalust saada teavet ühelt poolt õigusaktide kohta, mis on pärast komisjoni põhjendatud ettepanekut ja Veneetsia komisjoni arvamusi vastu võetud, ja teiselt poolt asjaomase isiku ja süüteo eripära kohta, mis võiksid seada selle isiku eelpool nimetatud ohtu.

Kohtujuristi ettepanek on kättesaadav [siit](#).

Euroopa Kohus ei ole otsuse tegemisel seotud kohtujuristi ettepanekuga.

Tegemist on mitteameetliku kokkuvõttega EL õiguse büroo valitud kohtulahenditest. EL Kohtu otsuste ja kohtujuristi ettepanekute terviktekstidega saab tutvuda EL Kohtu koduleheküljel või EUR-Lex andmebaasis (viited lisatud).